

Анна Ахматова – Я голос ваш...

Яскраве явище жіночої поезії – творчість А.А.Ахматової

(Анна Андріївна Горенко) 1889-1966

Мистецтво світлом своїм рятує
людей від темряви, яка в них є

А.Ахматова

Мета: розкрити особливості творчої манери поетеси, як яскравого явища жіночої поезії ХХст., поглибити розуміння поняття акмеїзм,; розкрити узагальнений портрет епохи і роль митця за часів народної трагедії.

Обладнання: портрет А.Ахматової роботи Н.Альтмана, фотопортрети різних років.

Хід уроку

1. Перевірка домашнього завдання.

2. Літературознавча п`ятихвилинка:

– у поезії „срібного” століття домінували три літературні напрямки, назвіть їх;

– що ми називаємо символізмом? назвіть представників;

– що ви знаєте про поетів М.Гумільова, О.Мандельштама, А.Ахматову? Який літературний напрямок початку століття вони представляли?

3. Нова тема, епіграф, задача уроку.

Прочитайте як звучить тема сьогоднішнього уроку, епіграф. Сформулюйте задачу уроку, над якою ми будемо працювати. (Познайомитись з творчістю А.Ахматової як яскравим явищем жіночої поезії, простежити у чому поет – А.Ахматова бачила призначення своєї творчості).

Вчитель. На дошці ви бачите портрет і фотографії А.Ахматової зроблені у різні роки сподіваюсь, що ці німі свідчення того як змінювалась поетеса ззовні, допоможуть у чомусь зрозуміти і зміни у її творчості. На попередніх уроках ми говорили, що хронологічні рамки „срібного” століття визначені умовно. Доба закінчується, коли йде з життя її „останній” поет. Творчість А.Ахматової узагальнила шлях, пройдений російською культурою від

„срібного” століття до хрущовської відлиги. Ця жінка, Поет, стала свідком багатьох подій і не просто спостерігала їх, а сама потрапила у вир історії.

Познайомимось ближче з поетом А.Ахматовою.

Повідомлення учня (клас отримує завдання записати у зошит основні етапи творчого шляху поета, назви поетичних збірок).

У російській поезії після некрасівської школи років тридцять до 90-х років не проявився ні один яскравий поетичний таланти. Мабуть поезія як і природа потребує відпочинку. І ось на грані двох сторіч, лише за одне п'ятиріччя народжуються О.Блок, В.Брюсов, О.Белый, К.Бальмонт. А потім знову блискуче покоління „срібного” століття російської поезії: М.Гумільов, А.Ахматова, О.Мандельштам, В.Маяковський, М.Цветаєва, В.Хлебніков...

Анна Ахматова народилась 11 червня 1889 року під Одесою в сім'ї відставного інженера-механіка флоту (Андрій Антонович Горенко). Через рік родина перебирається до Царського Села (під Петербургом), там ходила до гімназії, там закохалась, звісно ж у поета Миколу Гумільова. В парках Царського Села у повітрі „витає пушкинський дух”, величність позаминулого і початку минулого століття сприяли написанню віршів.

Вірш. „Смуглый отрок бродил по аллеям...”(читає учень)

В 1905 році батьки Анни розлучились. Мати з шістьма дітьми переїздить до Євпаторії, всій родині загрожувало туберкульоз. Хворіла і Анна, займалась вдома, і звичайно ж почала писати вірші. Перший у 11 років (поетичні вчителі Г.Державін, М.Некрасов). Поселяються у Києві, де Анна закінчує Фундуклеївську гімназію у 1907 році.

У Києві поступила на Вищі жіночі курси, вивчає юриспруденцію.

1910-1911 роки обвінчалась з М.Гумільовим і провела медовий місяць у Парижі. У Франції Анна знайомиться з художником Амедео Модільяні, якого вразило чи то зовнішність, чи образ цієї жінки. Через рік, під час другої поїздки в Париж, Ахматова знову зустрілась з Модільяні, він пише 12 портретних малюнків поетеси.

В 1910 році в „башті” В`ячеслава Іванова відбувся справжній поетичний дебют Ахматової. Вона читає вірші друзям чоловіка, а коли Гумільов повернувся (він подорожував Африкою) –

показала йому написане за зиму. Строгий, вибагливий поет, скептично відносився до віршів дружини, раптом відчув силу її творів.

В 1912 році вийшла перша збірка поезій А.Ахматової „Вечір”. 300 екземплярів миттєво розійшлися і вивели ім’я Ахматової з кола „елітарної відомості”. В „Цеху поетів”, організованому М.Гумільовим, вона тепер не лише секретар, але й визнаний майстер. Ахматова і Гумільов подорожують по північній Італії. Анну вражає італійський живопис та архітектура. У жовтні 1912 року народжується їх син Лев (дивись фото)

В березні 1914 року виходить друга збірка „Четки”. Книга мала великий успіх. Незвичайна краса поетеси зробили її зіркою петербурзьких салонів. Це була поява поета в жіночому образі. Самі відомі художники створювали її портрети, поети присвячували їй вірші. До Ахматової ніхто з жінок-поетів не наважувався заговорити „по-жіночому”.

Вірш „Сколько просьб у любимой всегда...” (читає учениця)

„Ты письмо мое, милый, не комкай...”

Вчитель. Наступне десятиліття було сповнене і творчістю і випробуваннями. Виходять ще три збірки „Біла згряя” (1917), „Подорожник” (1921), „Anno Domini” (1922).

4. Аналіз вірша.

Анна Ахматова не любила, коли її вважали „поетесою нещасного кохання”, вона у своїх творах звертається не лише до жіночої долі, в ці роки її хвилює доля російського народу, батьківщини.

Цю тему Ахматова розкриває у збірці „Біла згряя”(1917).

Вірш „Мне голос был...” (читає учень)

Запитання до класу:

— як ви думаєте, яка тема піднята у цьому творі? (історія і доля людини, вибір життєвого шляху).

Головними особливостями музи Ахматової були трагізм і мужнє сприйняття власної долі як долі народу:

„Я была тогда с моим народом,

Там, где мой народ, к несчастью, был...”

– який вибір робить Ахматова, про що це свідчить?

Вчитель. Звістка про розстріл М.Гумільова стала трагедією у її житті, і хоча вони були розлучені, вона їде на острів Голодай, щоб найти сліди могили.

В 1922 році виходить збірка „Anno Domini” і настає мовчання, до середини 30-х років Ахматова займається лише перекладами.

1930-1946 р.р. Особиста трагедія – арешт сина, сприймається як часточка загального народного страждання. Вислів „муж расстрелян сын в тюрьме...” перетворилась на скорботну формулу жіночої російської долі.

Війна застала Ахматову у Петербурзі, вже з блокадного Ленінграду вона перелітає у Ташкент, читає вірші у госпіталях. Створює поему „Реквієм”, знає, що її не надрукують, але пише її для нащадків (вийшла з друку у Радянському Союзі в 1987р.)

1946-1966р.р. „Поема без героя”. Після сумнозвісної постанови про журнали „Зірка” та „Ленінград” Ахматову перестають друкувати, настають тяжкі роки поєвоірянь та бідності.

В 1965 році Ахматовій присуджено докторську ступінь університету в Оксфорді, вручено премію „Етна Таорміна” в Італії.

Остання збірка поета „Бег времени”. Померла Анна Ахматова 5 березня 1966 року.

5. Висновки. Ви сьогодні познайомились із поетом Анною Ахматовою. Пропоную вам пригадати один факт із її біографії, сформулюйте його одним реченням (*учні по черзі називають те, що їм запам'яталося, можна при цьому передавати осінню гілку, листочок, будь-що; окремі учні зачитують результат своєї роботи у зошиті*).

Поет Анна Ахматова своєю творчістю намагалася зламати стереотип, що вона „поет нещасного кохання”, в її віршах знайшли відображення сторінки історії: вибір митця – емігрувати, чи залишитися; репресії, війна... І скрізь поруч зі своїм народом, а вірніше однією з мільйонів була вона – голос народу.

Я голос ваш...

6. Домашнє завдання: прочитати поему „Реквієм”; індивідуальне завдання „Історія створення поеми „Реквієм””.

Пам'ятник під Хрестами

Анна Ахматова. Поема „Реквієм”

Мета: на прикладі поеми „Реквієм” ознайомити учнів з естетичними засадами творчості А.Ахматової, її життєвою і громадянською позицією, розкрити ідейне значення поеми як пам'ятника одній із найжахливіших трагедій ХХ ст., крізь призму біблійної символіки.

Обладнання : портрет А.Ахматової, аудіозапис „Реквієм” В.А.Моцарта, тексти поеми.

Книжкова виставка: „Репресії 30-40-х років на сторінках художніх творів”

А.Приставкін „Ночевала тучка золотая...”,

А.Рибakov „Дети Арбата”,

К.Головкіна „Побежденные” .

Нет, и не под чуждым небосводом,

И не под защитой чудных крыл,

Я была тогда с моим народом,

Там, где мой народ, к несчастью,
был.

А.Ахматова

Хід уроку

1. Актуалізація опорних знань:

- що ви вкладаєте у поняття „поезія” ?
- коли ви звертаєтесь до поетичних творів?
- чи любите ви поезію?

Ви, мабуть, погодитесь, що до поезії ми найчастіше звертаємось, коли переживаємо якісь душевні тривоги, емоційні потрясіння. Зараз ми говоримо про поезію „срібного” століття, поети цієї доби висували нову концепцію людини, яка прагне зробити досвід століть надбанням свого внутрішнього світу, в історичному бачити особисте.

2. Нова тема, епіграф, портрет. Мотивація.

Ви прочитали якою є сьогоднішня тема. На дошці ви бачите два фотопортрети А.Ахматової:

- що ви можете сказати про жінку на верхньому знімку? (*молода, доглянута, квітуча, успішна, популярна...*)

Погляньте на другий знімок, між цими фотографіями 15 років життя жінки.

- чи багато це? Ні.
- що повинно було статись у житті цієї жінки, щоб із квітучої красуні стати старою, змороною життям літньою жінкою? (*факти біографії – розстріл Гумільова, роки безгрошів'я, арешт сина...*).

Молода Ахматова виборювала у читачів право називатись Поетом, а не поетесою, вона доводила всім, що пише не лише про нещасливе кохання, хоч її поезію і називають „щоденником жіночої душі”. Це справді так, тому що вона показала епоху глибоких криз через чутливе сприйняття жінки, яка сподівалася і втрачала віру, помирала і воскресала, билася у безвиході, але все ж таки шукала шляхи відродження світу.

Підтвердженням цього є життя і творчість Анни Ахматової, її шлях був складним і довгим, її поезія надавала людський вимір

усім катастрофам ХХ століття. Все життя трагедії йшли поряд із нею: смерть сестри, розлучення батьків, свої хвороби, революції, дві війни, розстріл Гумільова, смерть другого чоловіка Пуніна, заслання єдиного сина.

Але скільки б ударів не завдавала б доля, Ахматова піднімала голову і знову бралася за перо.

Вона – Поет, завдання якого – „збереження пам'яті про все, чого була свідком”.

Але вона не тільки свідок, але й співучасниця. Поезія Ахматової – це сповідь людини, котра живе всіма пристрастями свого часу.

Епіграф (зачитає учень)

3. Історія створення поеми.

– що послугувало поштовхом до написання?

Повідомлення учня. 22 жовтня 1935р. арештовані як учасники „антирадянської терористичної групи” син та чоловік (Пунін).

Ахматова передає листа Сталіну .4 листопада їх звільняють. Вдруге Лев арештований 10 березня 1938р., півтора року у в'язниці. Перший вирок 27 вересня 1938р. – 10 років виправно-трудових таборів, кінцевий вирок 26 липня 1939р. – 5 років таборів.

Текст. Зачитайте „Замість передмови”.

Запис на дошці *Поема „Реквієм”*

<i>„Епіграф”</i>	<i>1961р.</i>
<i>„Замість передмови”</i>	<i>1957р.</i>
<i>„Посвячення”</i>	<i>1940р.</i>
<i>„Вступ” I вірш</i>	<i>осінь 1935р.</i>
<i>II, III, IV, V, VI вірші</i>	<i>1939р.</i>
<i>„Вирок”</i>	<i>літо 1939р.</i>
<i>„До смерті”</i>	<i>19 серпня 1939р.</i>
<i>IX вірш</i>	<i>4 травня 1940р.</i>
<i>„Розп'яття”, „Епілог”</i>	<i>березень 1940р.</i>

Повідомлення біографів. Над поемою Поет працює з 1935 року по 1938 рік. Але цей твір не міг бути надрукованим за сталінських часів, його вчили напам'ять близькі та рідні Ахматової, тому що рукописи зберігати було небезпечно, і їх спалювали. Вперше „Реквієм” надрукувало мюнхенське видавництво у 1963 році, у Радянському Союзі поема була видана лише у 1987 році.

Назва поеми.

Назва твору завжди є ключовим словом для розуміння його змісту.

- що означає слово „реквієм” ?

Словникова робота (частина домашнього завдання, знайти у словниках всі значення цього слова). Учень повідомляє результати своїх пошуків.

- Resviam acberniam dona eis Domini – Вічний спокій даруй їм, Господи.

а) католицьке богослужіння по померлому;

б) траурний музичний твір.

Звучить музика Моцарта .

4. Виразне читання поеми. (учні, а „Епілог” - вчитель)

Бесіда по змісту прочитаного:

- „Вступ”. Скажіть, що вражає вас у цьому вірші, які художні засоби допомагають передати страждання країни? (*гіперболи, метафори*). Наведіть приклади.

- Які рядки вражають найбільше?

„Это было, когда улыбался

только мертвый, спокойствию рад,

И ненужным довеском болтался

Возле тюрем своих Ленинград” ,

„Звезды смерти” та інші.

III розділ - верлібр, говорить про нелюдське страждання, життя закінчилось. „Ночь.”

IV розділ – він і автобіографічний і в той же час робиться узагальнення про долі тисяч людей.

V розділ - Як передає поет зойк душі матері в цій частині? (знищено загальнолюдські цінності, Божі заповіді : „Все перепуталось навек... кто зверь, кто человек...” З`являється символ – апокаліпсична зірка)

– Який символ з`являється у VII розділі? (хрест як символ людської долі).

– Який мотив звучить у VII розділі? (жах пам`яті і страх забуття).

– До кого звертається героїня у VIII розділі? (вона звертається до смерті, кличе її, уявляє яким повинно стати життя, щоб люди не хотіли жити).

„Это было, когда улыбался только мертвый...”, „Живі будуть заздрити мертвим”, - ці слова із „Одкровення Іоанна Богослова” про апокаліпсис перегукуються з думками поета А.Ахматової.

– Частина IX – це філософські роздуми про бездумство: спасіння це чи смерть?

– X розділ – символ розп`яття як євангельської жертви й осмислення долі стражденного народу

„Епілог”(читає вчитель)

– Яка тематика епілогу? (це поминання померлих; це традиція пам`ятників у літературі; заповіт А.Ахматової)

5. Узагальнення та висновки.

– Яка тема проходить через всю поему?

(страждання, трагедія народу і ліричної героїні)

– Який лейтмотив твору?

(проблема історичної пам`яті)

– Що хотіла сказати автор своєю поемою?

(закликала пам`ятати про жертви репресій)

У мене поема викликає лише одне почуття і бажання, щоб це ніколи не повторилось. Цікаво почути ваші думки, чи не виявляться вони співзвучними з моїми. (учні)

- 6. Домашнє завдання:** повідомлення про В.Маяковського (індивідуальні); опрацювати статтю підручника про поета; підготувати виразне читання віршів В.Маяковського (на власний вибір).